יודע לציין כל פסוק, כל מאמר חז"ל, וכל מה שעלה לפניו נשאר בראשו כבור סוד שאינו מאבד טיפה.

כולל תורת ארץ ישראל

עיריית בני ברק עמדה על סף פשיטת רגל. במצוקותם פנו לרב דבורץ, שהיה איש חיל המומחה בניהול, שיבוא לסייע לעיריה להחלץ מהקשיים. בשל כך נאלץ לעבור סמוך לעיר. הוא בחר בפתח תקווה.

הישיבה סמוך לשולחנו של חמיו הרב דבורץ החזירה את ר' שלמה מירושלים לפתח תקווה. באר־תו מרץ ובאותה התלהבות ביקש ללמוד תורה. ואר־לם בכל העיר לא היתה אף ישיבה אחת. בחורים לא הורגלו לילך לישיבות, "אברכים" - לא היה מושג כזה. ואם רצה ר' שלמה מקום ללמוד, לא מצא אלא בבית הכנסת הגדול, שם פגש בר' ראובן גליק זצ"ל ולמד עמו חברותא. גם הרב ר' יצחק קאץ למד באר־תו בית כנסת, אך כאמור היו אלו בני התורה מהי־חידים בעיר. בתוך כך עלה ברעיונם ליסד כולל לאברכים בפתח תקוה. אמנם מבין שורות הפרדס־נים ואנשי העבודה לא ציפו להיבנות, אך פה ושם באו רבנים מחו"ל ובחורים שחפצו להמשיך בחוק לימודיהם, והיה צורך להסדיר עבורם מקום לימו־דים עם תמיכה, שתאפשר להם לעמוד בנסיון של קושי הפרנסה. ומתוך רעיון זה צמחה ועלתה לה דמותו המעטירה של "כולל תורת ארץ ישראל". ר' שלמה, היה יוצא בשליחותו לאסוף כספים, ובעשר אצבעותיו הצליח לתקוע יתד חזקה ויציבה הנושאת עד היום את עצמה ומפארת את העיר כולה.

פעמיים נסע למצרים בשליחות הכולל. מענינת פגישתו עם החזון איש טרם צאתו למצרים, החזון איש שמע, כי קיימת בעיה גדולה למלא את ה"אוצר" במקוה הקהילה, בקהיר שבמצרים. גשם לא ירד והדבר גרם שלא היו מי גשמים להכשיר את המקוה. בשל כך לא יכלו לפתוח אותו. לכן כששמע שר' של־מה נוסע, התיר לו להכשיר את המקוה ע"י קרח. וכ־פי התנאים שהורה לו, זהו היתר אותו מקיימים רק בשעת הדחק, ובשל כך התיר החזו"א את הדבר.

מנסיעות אלו למצרים, לאנגליה ולעוד מקומות, בהם היה מכתת רגליו, נתבסס הכולל "תורת ארץ ישראל", כולל שהוציא במרוצת השנים מאות של מרביצי תורה ותופשי ישיבה. כולל, אשר עד היום קול התורה מהדהד בו. השתיל ששתלו המיסדים, הרב קאץ והרב ראם, ממשיך לעשות פירות ולהיות מרכז לתורה בפתח תקוה.

דבקותו ויראתו היו לסמל. ר' שלמה דקדק במצוות בתכלית. תמיד אהב את השלימות. הוא הקפיד ודקדק על כל מצוה ומצוה להעמידה בתכ־לית הפרטים. די היה לשמוע את ברכת המזון היוצ־את מפיו, כדי ללמוד שיעור מאלף בעבודת ה'. הוא היה מוציא מפיו מלה במלה, כמונה מרגליות.

כשהיה חייב למאן דהוא כסף, לא העז לדחות את הפרעון. הוא לא שקט ולא נח עד שהשיב את החוב. בין בחלואה שהגיע עת פרעונה ובין בפועל שהגיעה העת לשלם לו שכרו.

בשבת היה נזהר שלא לדבר דברים בטלים. כל השבת היתה מוקדשת רק לתורה, תפילה ושיחה בע־ניים של יראה ומוסר. השאר לא היה קיים אצלו בשבת.

מעל כל הדבקות והדקדוק במצוות, דקדק במצוות לימוד התורה. הוא לא ביטל מזמנו. כל הז־מן למד. בבוקר, בצהריים, בערב ובלילה עד שעה מאוחרת. ובכל הזמנים. המושג זמן פנוי לא היה אצ־לו. זמן פנוי פירושו תורה. כך היה מדקדק בעסק התורה וכך היה נזהר מביטול תורה.

בר בנותו

בתוקף רבנותו היו באים אליו יומם ולילה בשא־לות. בעיקר הגיעו אליו שאלות מבית השחיטה הס־מוך לביתו. שאלות אלו הגיעו אל ר' שלמה משעות הבוקר המוקדמות. הוא נחשב לאחד המומחים הג־דולים לפסיקה בעופות. רבים מהרבנים הצעירים כיום הם תלמידיו. הם למדו איתו שולחן ערוך חל־כות שחיטה, והוא היה מראה להם בעופות את הדב־רים אותם למדו. בהדרכתו ראו איך פוסקים כיצד להכריע בספיקות, ואף קבלו את קו הפסיקה הבהי־רה והברורה שלו.

כה היה מומחה, עד כי פעם ניגש אליו קצב אחד ובידו תרנגולת. הוא מורה באצבע ואומר: רבי יש פה בעיה עם הלב, לאחר שהביט הרב ענה ואמר: "זה לא הלב". הקצב חייך לעצמו בחיוך של שביעות רצון ואמר: "וכי הרב חושב שאני טועה? הרי אני עשרים שנה במקצוע, זה הלב!" ר' שלמה שאף הוא לא חסר

תולדותיו

ה ורתו ולידתו היתה בתרע"ג בסימיאטיץ, פלך גרודנא שבגבול ליטא פולין, להוריו ר' חיים יהודה וטובא רבקה בת ר' אליהו דוד שולזינגר, שם קבל את תנוכו הראשון, בישיבה בורשא בראשותו של ר' חיים בריסק. הוריו, שהאהבה לארץ פעמה בהם, עזבו הכל מאחריהם, ועלו לארץ בשנת תרפ"ד, והתישבו בפ"ת, שם למד בנצח ישראל, שארית ישר־אל ובישיבת לומזה. משם הגיע לישיבת חברון, ובד־רך נס ניצל במאורעות תרפ"ט, כאשר באותה השבת היה בביתו. בחברון עלה והתעלה בתורה, עד שר־ישראל איסל דבורץ שם עין על העלוי מפ"ת ולקחו בשנת תרצ"ג לחתן לבתו הרבנית רבקה תליט"א. כמנהג אותם ימים, נשאר סמוך לשלחן חותנו בי־רושלים, וכשנאלץ חותנו בשנת תרצ"ד לעבור לפ"ת, נתקל בסירוב מוחלט מר' שלמה לחזור לפ"ת, שהיתה אז שממה רוחנית. חותנו, שהיה איש רב פעלים, שנם את ישיבת חברון עזר להעלות לארץ, לא אמר נואש, והקים עבורו כולל, הוא הוא הכולל לתורת ארץ ישראל, שעומד עד היום לתפארה. תחילתו היתה בביהכ"נ הגדול בעיר, כאשר חברותא ר' שלמה משמש הרב ראובן גליק. יותר מאוחר נוסף ר' יצחק קאץ ור' שמואל צפת ואח"כ ר' מאיר שפירא והרב דב מעיני, כאשר חותנו ור' שמעון שוחט דואגים לצד הכספי.

יותר מאוחר, בשנת תש"ת, נסע בשליחות הכולל לאנגליה ולמצרים, ועשה חייל.

רעבונו הגדול לתורה, לא נתן לו מנוח עד אשר הקים את מפעל בקיאות התורה. בעודדם של גדולי הדור, ר' איסר זלמן מלצר, הרב זליג ראובן בנגיס ועוד, סבב בישיבות ועודד נערים ללמוד ולהבחן בבקיאות התורה. גם פרסים כספיים חלק למטרה זו, כשהנדיבים בעם עוזרים לו בעין יפה. רבים מגדו־לי התורה של היום השתתפו במפעל נהדר זה, למדו, נבחנו והצליחו.

גם ישיבת אור ישראל נהנתה מתמיכתו של הרב ראם - ומעטים יודעים איך. אהבה מיוחדת היתה לו לר' שלמה, להכיר כל אדם שבא עמו במגע, ולדעת בדיוק מאין בא, ואיך שנודע לו מקום הולדתו, כבר טיילו השניים על מפת אותו אזור, כאילו גם ר' של־מה נולד שם. כי גם שבילי הגאוגרפיה וההסטוריה היו נהירים לו על בוריים. וכשנתודע באקראי לר' כר־כב זסלבסקי, מהר עמו אל הרב יעקב ניימן זצ"ל ראש ישיבת אור ישראל - והשדוך קם והיה, והתוצ־אות נכרו בשטח - בנין לישיבה בפ"ת.

בשנת תש"ט, נבחר כחבר לרבנות בפ"ת, ותפ־קידיו העיקריים היו סדור חופות וקדושין, והאחר־יות על כל מה שקשור לשחיטת עופות וכשרותם. רבים התלמידים שהתדפקו על דלתותיו, ללמוד ממ־נו את ההלכה הפסוקה בהלכות טריפות, שהיה המומחה והבקי בשטח הזה. כמה קשה היה לו כא־שר נאלץ להטריף עוף, ממש בכאב לב ובעדינות היה מבשר זאת לשואל.

סדר יומו העמוס לא השאיר לו דקה של פנאי - לעצמו לא היה זקוק לכלום, רק הוא והגמרא. אף פעם לא ראו אותו מתבטל, תמיד היה הוגה בתורה. דרשותיו, שהיו לשם דבר, הותאמו תמיד לקהל השומעים, החל משומעי לקחו בבית הכנסת "שונה הלכות", בו היה מרביץ תורה כ־30 שנה, וכלה בתל־מידי חכמים מופלגים. לא הטריח את הצבור, נאומ־יו היו קצרים, בהירים וברורים ומשאירים טעם של עוד. מכל שכבות הצבור היו מגיעים אליו לשאול ולהתייעץ ולברר, והוא - במתק שפתיים ובבהירות - פסק, ובפשטות: בחכמה מיוחדת במינה, הפריד בין נצים וחסל מחלוקות. תפילותיו בימים הנוראים לפ־ני העמוד בקול רם, צלול וערב, הגיעו עד כסא הכ־בוד - על מי לא חשבו ועל מי לא בקשו ואת כאב מי לא כאבו - עד שנפגע בעצמו.

לפני 13 שנה - בתקופה זו - עת חזר מבית הכנסת בליל שבת, נדרס ע"י נהג פורז. מי חשב שימלא את סאת היסורים עד תומה, ויותרו סדירה שלימה של נתוחים עבר, אך לא התלונן, קבל הכל באהבה והמ־שיך להגות בתורה. גם כשכבר אבד את יכולת ההלי־כה ויכול היה רק לשבת ולשכב, ונם זאת בעזרת הזו־לת, לא הטריד ולא הטריח - והנה - כששאלוהו - מה אתה חושב - היה אומר - אני חושב תורה - ואיך לא? הן לספרים לא נזקק, הם היו פתוחים בראשו כל זמן שמוחו היה ער, עד שנדם ונרדם לנצח, לפנות בר־קר של יום כ' בכסלו תשנ"ג.

מי יתן לנו תמורתו

ת.נ.צ.ב.ה.

לו נסיון, פתח את אברי התרנגולת, פתח ופילס בין הבתרים, עד שהראה לו: "הנה, זה הלב". גם הקצב עם עשרים שנות הנסיון שלו נאלץ להתכופף ולהס־כים לדבריו.

גם בבדיקת סכינים הרבו לפקוד אותו. היו אלו השוחטים, שרצו לוודא אם סכיניהם כשרים לשחי־טה. לצורך זה ידעו, כי בדיקתו של ר' שלמה היא הב־דיקה שעמה הם נגשים בבטחה לשחיטה המהודרת ביותר.

מתוך השאלות הרבות שבאו לפניו, היו פעמים שהיה דינם טריפה. בתקופות מסוימות או אצל אנ־שים מסויימים היתה תשובה כזו מכה בהם עד למ־אד. לעיתים היה בזה הפסד כספי של ממש, הפסד בו לא יכלו לעמוד. והיה ר' שלמה משתתף בצערם, מרגיע אותם ומנחם אותם. "כפרת עוונות", היה או־מר ומוסיף כהנה וכהנה דברי תנחומים, עד שיצאו הללו מחוזקים ומעודדים. לא בכדי היה אהוב על כולם. הן גם בפסקים התקיפים והנחרצים היה חש את ליבו של השני, נושא את כאבו ומוצא מסילות ללבבו, כדי שתנוח דעתו על אף הפסק. כי הרי זו דר־כה של תורה, "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".

כאמור, היה ביתו הומה אדם בכל שעות היום. כשקיבל מתוקף היותו רב חופשה, היה מקיים אותה בביתו. הוא לא היה יוצא לחופש. הוא נכנס לחדרו וישב ועסק בתורה עוד ועוד ללא הפסקה, ללא הטרדה. זו היתה חופשתו של ר' שלמה.

משנתמנה לרב בית הכנסת "שונה הלכות", קיים בנפשו את ה"בכל יום" שבאמרה, שכן מאז החל למ־סור את שיעוריו בבית הכנסת לא החסיר ולו יום אחד בשיעוריו. גם ביום בו הביא את בניו לחופה, לא ויתר על השיעור. "קודם השיעור ואחר כך החו־פה".

כי היה ר' שלמה רב המסור לתלמידיו. הסוד של הצלחתו היה העקביות, המסירות וההתמדה בשיעו־רים. זאת כמובן בנוסף לנוסח הצופים שהיה בשי־עוריו. ציבור הבעלי בתים עברו כברת דרך עם רבי־נו. הם ראו אותו שנים רבות בשיעורים, ולא פלא איפוא, כי כשחלה והיה רתוק למטתו בביתו היו מבקשים בכל עוז לשמוע ממנו את הדרשות המ־סורתיות. בני המשפחה וידידים המשיכו ממש עד שנתו האחרונה להסתופף בצילו ולשמוע את דרשתו בפרשת השבוע.

בכלל, כל גישתו הרבנית לכל דבר היתה בצורה מאד רצינית ועמקנית. הוא לא היה מיקל ראשו בשום דבר. כל מה שהיה תחת אחריותו היה נעשה בתכלית השלימות. אם היה צריך, לדוגמא, לקום באמצע הלילה לבית המטבחיים, היה קם כארי וני־גש למלאכתו.

כשהיתה פירצה בעיר בעניני שבת, היה הוא הח־לוץ שעומד בפרץ. במקרה אחד, לפני עשרים וחמש שנים לערך, היה עומד על בימה ונואם. אז היה נואם כליש בתקיפות, ללא רחם וללא משוא פנים.

מסלול חייו של ר' שלמה עולה במשעול אל הר ה'. תחילתו בבית של תורה בבית הוריו ר' חיים יהו־דה ואמו טובא רבקה לבית שולזינגר. שם ספג את השאיפות לגדלות. בבית המדרש בוורשא. אצל ר' חיים בריסק, קיבל את דרכו בלימוד. בארץ הגיע לפתח תקוה, וכשסיים חוק לימודיו בפ"ת עבר לישי־בת חברון בחברון.

בזמן הפרעות בחברון היה לו נס, יום קודם לכן נסע לביתו לשבת. הוא נזקק לטיפול רפואי ונשאר בביתו. משם שמע על הפרעות בישיבה. היה זה נס גלוי אשר ליווה את ר' שלמה כל ימיו.

לימים הקים את ענין "בקיאות התורה", והיה בזה מושג רענן בעולם התורה. כשנתמנה לימים כרב, ליוו אותו כל המאורעות הללו, והוא היה גדול בתורה, ביראה, באהבת ה' ובהנהגת הקהל. הוא היה רחום וחנון. כששמע על מאן דהוא קשה יום, מיד השתדל לעזור לו. גם כשלא היה לו במה לסעדו, היה לכל הפחות מתענין בו ומנחם אותו בדרך הנכו־נה.

מדת החסד היתה מושג חי בדמותו של ר' שלמה. אם ספרו לו על כלה עניה, היה קם ויוצא לאסוף עבורה כסף להשיאה.

מוסדות העיר פתח תקוה נהנו ממתת ידו, כי דאג להם בכל מאודו. "ענייי עירך קודמיך", נהג לציין. גם בזקנותו, כשנשאל על כסף מסוים לאן להעבירו, היה מעדיף לתתו ל"אור ישראל". כך הוא גם יעץ לר־בים.

לפני כ־13 שנה נפגע בתאונת דרכים, פגיעה אשר ממנה לא התאושש עד יומו האחרון. גם בימים אלו ניתן היה להבחין בגודל מידותיו. הוא נזהר מאד מאד שלא להטריח ולא להכביד על איש. בתכונה זו המשיך לנהוג עד יומו האחרון, יום כ' כסלו תשנ"ג.

ת.נ.צ.ב.ה.

עדות אישית

בזכות נשים צדקניות

תולדותיהם של צדיקים - מעשים טובים.

ברצוני להתעכב קצת על מעשים טובים אבל לא של צדיקים אלא של צדקניות, לפי מרן החזון איש זצ"ל כדלקמן: הגמרא במס' יומא ל"ה: מספרת לנו על הלל הזקן שהיה משתכר טרעפיק ביום. מזה נתן חצי טרעפיק לשומר ביהמ"ד ומחציו השני התפרנס הוא וביתו.

כמה ערכו של טרעפיק? אומר אבי תנועת המוסר רבי ישראל מסלנט זצ"ל: אומדן קל תספק העובדה, שהשומר קיבל חצי טרעפיק מכולם ובכל זאת נשאר עני. ומכאן אתה למד איזו מטבע קטנה היא. ובזה התפרנס הלל ובני ביתו כל היום.

מובן מאליו שעובדה כזאת מעוררת התפעלות על גדלותו של הלל.

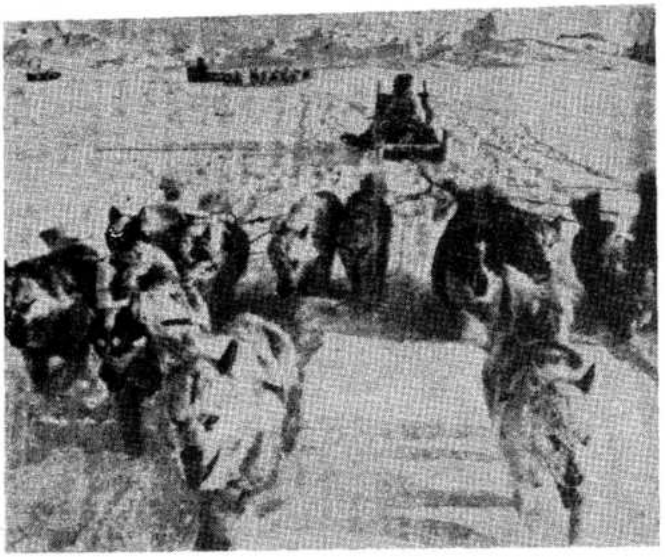

אולם, שואל מרן החזו"א זצ"ל, מדוע אין איש מדבר על גדלותה של הרבנית שהסכימה לנהל בית בחצי טרעפיק!!?

נקדיש הפעם את המאמר על מעשים טובים של האמא נ"ע. אשר בטבע הדברים עמדה בראש המחנה, והיתה אחראית להכרעות הרי הגורל בשעות הקשות והמביכות כאחד.

אילו הייתי רושם אותם בזמנו היה נוצר מהם ספר שלם. ועכשיו באפשרותי למסור רק קצת ממעשיה שנחרטו בזכרוני, מעשים שמהווים מסכת "מדות" מפוארת.

א) בחירתה להיגלות לסיביר.

כפי שסיפרה לנו, היה אצלה בשעת הגירוש, מאבק פנימי. היא לא ידעה להחליט.

האם להתנגד לגירוש ולא להשאיר את אבא גלמוד על ערש דוי ויהיה מה שיהיה. או לנסוע לסיביר יחד עם הילדים, אותם לוקחים עכשיו לדרך קשה מאד רצופה בקשיים פיזיים ובעיקר רוחניים, כדי להציל את "הנפש" שלהם. הרי "בניך כשתילי זיתים", (מתי:) כשהם "סביב לשלחנך".

■ כל האידישקייט

המשמעות של סיביר היתה לה, כמו לכולם, ברורה ביותר בימים כתיקונם, המילה סיביר כשלעצמה עוררה צמרמורת. וכפי שקראתם, כבר, קוראים יקרים, בחרה אמא את האלטרנטיבה השניה והצליחה בע"ה להתגבר על ההרגשות הכבדות שהעיקו לה כל הזמן.

הודות לזה אפשר לזקוף על חשבונה את הזכויות העצומות של כל ה"אידישקייט" שהתנהלה בישובנו. דוגמאות! בבקשה!

קיום מנין בדירתנו במשך 7 עשרה שנה (כאן הגימטריה כבר לא "אוי" אלא טוב"). לא רק בימים נוראים, יו"ט או שבת אלא פעמיים ביום. אפיית מצה ועריכת סדרים בכל שנה, כדי להחדיר בנוער ובעיקר בילדים את רוח היהדות. ישנם עוד דברים "פעוטים": ארגון קופות גמ"ח וצדקה. גם עניני חברה קדישא ועוד. אולם לא נתעכב על זה.

ב) לאחר טלטול של 3 שבועות בקרונות משא, הגענו ב"ה סוף סוף למרום, אי שם בערבות סיביר סמוך להרי אורל. במקום זה עברנו תקופת הכשרה והסתגלות לכל מיני עבודות. יום אחד נתנו לנו ליישר את העצמות מן הקרון הדחוס. למחרת, בדיוק יום שבת, גרשו את כולם לעבודה. כולם, ללא הבדלי גיל (שוויון זכויות לדוגמא) וכמובן גם את האמא, שהיתה אז בגיל פנסיה בערך. העבודה שהוטלה עליה, בין שאר נשים, היתה טיוח קירות. לכאורה לא נורא, עבודה לא כל כך קשה, אבל היום זה שבת. אז במקום לקחת את הפטיש לדפוק מסמרים בקיר, לקחה את... הסידור והתחילה להגיד תהלים...

החברות לעבודה פנו אליה, גברת! זה לא משחק, הענין הוא די רציני.

אין דבר יותר רציני משמירת שבת, ענתה האמא.

כן, המשיכו החברות, אבל האם תגידי את זה גם לבריגאדיר - מנהל העבודה, שיכול להורפיע כל רגע!

אני מפחדת רק מהבורא עולם ית"ש!!!

"אם כן, תחזיקי לכל הפחות את הפטיש בידים, למראית העין, אנחנו נמלא עבורך את המכסה", פנו אליה הנשים בהוקרה והערצה.

מצטערת מאד, ענתה האמא, הפטיש זה מוקצה! והנה נפתחה הדלת והבריגאדיר התפרץ כמו סופה. לב העובדות התמלא פחד, עכשיו נענש כולנו, הרהרו בודאי בחרדה. אך האמא ישבה לה בשקט. ואפילו צעקותיו של הבריגאדיר לא הזיזוה משלוותה. לפתע הפסיק האיש לצעוק ומיהר ל"נאצאלניקים" (ל"גדולים") המונים עליו, לדווח על המקרה היוצא דופן. מראה פניו לא בישר טובות.

לאחר הפוגה קצרה נראה הבריגאדיר מתקרב בצעדים נחושים. לב הנוכחיות החסיר פעימה. לכי הביתה! אמר להפתעת הכל ושב על עקבותיו.

■ לא ברחה

ג) תוספת "קטנה" על נושא של השבת.

כאשר גרנו בעיר יאקוטסק (בירכתי הצפון) עמדנו תחת פיקוח תמידי. כלומר, היינו חייבים לבוא למושל לחתום פעם בחודש, שייווכח שלא ברחנו.

איך אפשר לברוח ולאן? רכבת היתה רחוקה מאתנו כמה אלפי ק"מ. אוטובוסים לא היו, אפילו לא פנימיים. אלא מה, התחבורה היחידה - מזחלת רתומה ע"י שלושה עשר כלבים מאולפים. האם אפשר לצאת בתחבורה כזאת מגבול האיזור הענק הנקרא יאקוטיה?

חוץ מזה, התינח בחורף, אבל בקיץ, איזה חשש של בריחה היה יכול להיות? זו אמנם שאלה עצומה, ברם, כאמור בברית המועצות לא שואלים למה ומדוע? באשר יש תירוץ אחד מפורסם ביותר - "נאטשאלסטבא לוצשע זאיעט". פירוש הדבר המנהיגות יודעת הרבה יותר טוב ממך. נקודה.

על רקע זה נפוץ אצל ההמון סיפור המלגלג על השלטונות:

הפוגה בחזית. ממיינים מהר את ההרוגים והפצועים, ל"ע. פצוע אחד, שסחבו אותו באלונקה, שואל לאן אתם סוחבים אותנו. התשו-

הודפס מאוצר החכמה